Nr 47.

Ankom till riksdagens kansli den 10 april 1934 kl. 6 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 kap. 13 § strafflagen ävensom i ämnet väckta motioner.

Genom en den 28 februari 1934 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 188, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

Lag
om ändrad lydelse av 18 kap. 13 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 18 kap. 13 § strafflagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

13 §.

Sprider någon ut eller håller till salu eller utbjuder skrift, målning, teckning eller bild, som sårar tukt och sedlighet, eller föremål som är avsett för otuktigt bruk; straffes med böter eller fängelse. Lag samma vare, om man genom annan gärning sårar tukt och sedlighet så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse därav kommer.

Där någon offentligen utställer eller förevisar föremål som är avsett att förebygga följder av könsumgänge, eller i skrift, som han utsprider, eller eljest genom tillkännagivande för allmänheten till salu utbjuder eller själv eller genom annan till försäljning kringför dylika föremål; varde, ändå att gärningen ej är sådan som i 1 mom. sägs, dömd efter ty där stadgas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1934.

I samband med denna proposition har utskottet förehaft följande inom riksdagen väckta motioner, nämligen motionen i första kammaren nr 138 av herr *Nerman* och motionerna i andra kammaren nr 457 av herr *Flyg* m. fl., nr 558 av herr *Pehrsson* i Göteborg och nr 564 av herr *Olsson* i Staxäng m. fl.

I motionerna I: 138 och II: 457 yrkas, att riksdagen måtte antaga följande förslag till

Lag
om ändrad lydelse av 18 kap. 13 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 18 kap. 13 § strafflagen sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 22 juni 1911 (nr 53 sid. 4) skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

Sprider — — — kommer.

Där någon offentligen utställer eller förevisar föremål som är avsett för otuktigt bruk eller till att förebygga följder av könsumgänge; eller i skrift, som han utsprider, eller eljest genom tillkännagivande för allmänheten till salu utbjuder eller själv eller genom annan till försäljning kringför dylika föremål; varde, ändå att gärningen ej är sådan, som i 1 mom. sägs, dömd efter ty där stadgas.

I motionen II: 558 hemställes, att riksdagen ville besluta att i 18 kap. 13 § strafflagen må införas bestämmelse om att föremål, som är avsett att förebygga följder av könsumgänge, må försäljas endast å apotek mot läkares recept.

I motionen II: 564 hemställes, att den i propositionen föreslagna lagändringen måtte avslås.

I fråga om de skäl, som ligga till grund för det genom propositionen framlagda förslaget och motionärernas yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionerna.

Före 1910 stadgades i 18 kap. 13 § strafflagen straff blott för gärningar som såra tukt och sedlighet, men genom det nämnda år införda 2 mom. — den s. k. preventivlagen — kriminaliserades två grupper av förfaranden även om de *icke såra tukt och sedlighet.*

Den första av dessa grupper omfattar vissa gärningar som beläggas med straff, *oberoende av om de framkalla fara för andras förförelse.* Till denna grupp hänföras *dels* offentligt utställande eller förevisande av föremål, avsedda för otuktigt bruk eller till att förebygga följder av könsumgänge, *dels* utbjudande till salu av sådana föremål genom utspridande av skrift eller annat tillkännagivande för allmänheten, *och dels* kringförande till försäljning av dylika föremål.

Den andra av ifrågavarande grupper omfattar handlingar, vilka för sin straffbarhet förutsätta att de begås under sådana förhållanden att *allmän fara för andras förförelse därav kommer.* Hit räknas försök att förleda till användande av dylika föremål och meddelande av anvisning om sättet för deras användande, vare sig muntligen eller genom utspridande av skrift; någon fordran på handlingens offentlighet är ej uppställd.

Ehuru förevarande stadgande huvudsakligen torde åsyfta ett motverkande av vissa förfaranden avsedda att förebygga befruktning, är det dock så avfattat att det riktar sig även mot åtgärder till skydd mot smittas överförande vid könsumgänge. Det torde jämväl vara tillämpligt på en del särskilda medel för fosterfördrivning.

Lagrummet avser endast »föremål». Utanför dess tillämpning falla sådana i antikonceptionellt eller profylaktiskt syfte brukade medel och metoder, i vilka icke ingår användandet av mekaniskt verkande föremål. Bland annat torde således till förebyggande av smittas överförande använda desinfekterande — kemiskt verkande — medel och metoder falla utom straffbestämmelsen i fråga.

Angående tillkomsten av 1910 års lagändring får utskottet hänvisa till propositionen.

Den 20 juni 1918 utfärdades sedermera en lag angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar.

Enligt 27 § andra stycket i denna lag äger Konungen förordna om de åtgärder, som erfordras för att bland allmänheten sprida kunskap — förutom om könssjukdomarnas natur och smittfarlighet samt om skyldigheten för envar som angripits av sådan sjukdom att skyndsamt söka läkarvård — jämväl *om medel, som stå till buds för att hindra smittas överförande.* Bland sådana medel anses mekaniskt verkande preventivmedel vara de mest effektiva.

Frågan om ändring av preventivlagen har senare flera gånger varit föremål för riksdagens prövning. Utskottet kan i denna del hänvisa till propositionen samt utskottets utlåtande nr 17 vid riksdagen år 1933.

Därefter har medicinalstyrelsen den 9 februari 1934 avlåtit en skrivelse till Kungl. Maj:t, däri styrelsen förklarar, att styrelsen vore av den bestämda uppfattningen att ifrågavarande lagrum borde omarbetas så att detsamma ej, såsom hittills faktiskt varit förhållandet, verkade som ett hinder för en ansvarsfull upplysningsverksamhet angående ifrågavarande medels betydelse såsom skydd mot de smittsamma könssjukdomarna. Däremot ansåge styrelsen de i samma lagrum intagna bestämmelser böra bibehållas, vilka kunna innebära förhindrande av en försäljningsverksamhet, avseende spridning av ifrågavarande medel ur synpunkter, som icke äro av hygienisk utan allenast kommersiell natur. Man syntes nämligen icke böra helt avhända sig möjligheten att, om så skulle erfordras, på ett lämpligt sätt begränsa en av enskild vinningslystnad beroende propaganda för dylika medel. En sådan propaganda skulle ur samhällelig synpunkt sakna berättigande, om statsmakterna vidtoge erforderliga åtgärder för dels en förbättrad sexualhygienisk upplysning dels ock tillhandahållande av preventiva medel genom desammas inordnande bland sådana varor, som skola försäljas på apoteksinrättningarna. Styrelsen föreslog även en redaktionell ändring av bestämmelserna i 18 kap. 13 § strafflagen, i det styrelsen ifrågasatte, att de i andra momentet i nämnda paragraf upptagna bestämmelserna om »föremål, som äro avsedda för otuktigt bruk», överflyttades till första momentet av samma paragraf. Därigenom skulle enligt styrelsens förmenande åstadkommas en för nutida medicinsk biologisk uppfattning synnerligen önskvärd åtskillnad mellan dessa »föremål», å ena, samt de såsom profylaktiska medel mot de smittsamma könssjukdomarna betydelsefulla mekaniskt verkande preventiven å andra sidan.

Enligt *det genom propositionen framlagda förslaget* upphäves den del av preventivlagen som bestraffar försök att förleda till användande av preventivmedel under sådana förhållanden att allmän fara för andras förförelse

därav kommer. Därjämte innehåller förslaget en ändring av i huvudsak redaktionell innebörd beträffande »föremål som är avsett för otuktigt bruk».

Till motivering för förslaget anför föredragande *departementschefen* i propositionen:

»Den viktigaste och samtidigt mest omstridda bestämmelsen i preventivlagen lärer vara den som riktar sig mot yttranden i tal eller skrift, vilka hava till syfte att förleda till användande av preventivföremål eller innefatta anvisning om sättet för deras begagnande. En framställning som sker i nämnda syfte eller avser meddelande av anvisning som nyss sagts är enligt ifrågavarande lagrum förbjuden, om den äger rum 'under sådana förhållanden, att allmän fara för andras förförelse därav kommer'. Såsom förut angivits kräves icke för straffbarhet att framställningen sårar tukt och sedlighet.

Enligt det år 1910 till lagrådet remitterade förslaget till preventivlag skulle varje offentlig framställning rörande preventiva föremål drabbas av förbud. I förslaget saknades sålunda nyssnämnda i lagen upptagna särskilda villkor för straffbarhet, att framställningen skett under förhållanden, varav kommit allmän fara för andras förförelse. Nämnda villkor tillfogades med anledning av vad lagrådets flesta ledamöter vid granskning av förslaget yttrat. Vid anmälan inför Kungl. Maj:t av lagrådets utlåtande anförde föredragande departementschefen, att han icke kunde dela den av lagrådets flesta ledamöter uttalade uppfattningen att en från varje otuktigt syfte fri framställning rörande lämpligheten av att preventivmedel under vissa omständigheter användes icke borde drabbas av förbud. Att en framställning av detta slag, huru fri från omoraliska motiv den än vore, kunde vara i hög grad ägnad att förvilla de sedliga begreppen på det sexuella området, syntes ej kunna förnekas, och den sociala fara som därigenom uppstode vore av sådan art, att hela folkets såväl andliga som fysiska hälsa allvarligt äventyrades. Dock kunde medgivas att icke varje offentlig framställning rörande de preventiva medlen borde förbjudas. I den offentliga undervisningen vid de medicinska läroverken borde hithörande frågor fortfarande få behandlas; och även för andra fall vore måhända, såsom i avgivna utlåtanden över förslaget blivit framhållet, ett ovillkorligt förbud ej alltid på sin plats. För att förebygga att förbudet komme att drabba vad som kunde benämnas fullt legitima framställningar i ämnet hade departementschefen tänkt sig bestämmelsens avfattning lämpligen kunna ändras därhän, att framställningar av ifrågavarande slag bleve underkastade förbud endast om de skedde 'under sådana förhållanden, att allmän fara för andras förförelse därav kommer'.

De ordalag, vari det sålunda tillfogade särskilda villkoret avfattats, torde icke kunna anses med tillräcklig tydlighet utmärka vad därmed åsyftats. Vad nyss återgivits ur propositionen giver ej heller erforderlig ledning för tolkning av stadgandet. I propositionen har å ena sidan framhållits, att förbudet borde kunna drabba jämväl en sådan framställning rörande lämpligheten av att preventivmedel under vissa omständigheter användes, vilken vore fri från varje otuktigt syfte. Å andra sidan har anförts, att förbudet icke borde drabba fullt legitima framställningar i ämnet. Till ledning för bedömande av

när en framställning skall anses fullt legitim förekommer i propositionen allenast ett uttalande, att hithörande frågor fortfarande borde få behandlas i den offentliga undervisningen vid de medicinska läroverken samt att även för andra fall ett ovillkorligt förbud måhända ej alltid vore på sin plats.

Vad som förekom under förarbetena till ifrågavarande stadgande synes emellertid närmast giva vid handen att till grund för förslaget legat den åsikten, att varje annan användning av preventiva föremål än sådan som avsåge att förebygga en av medicinska skäl ej önskvärd konception vore förkastlig och borde såvitt möjligt förhindras. Man torde därför få antaga, att med stadgandet avsetts att meddela förbud mot varje offentlig framställning som kunde anses innefatta »förledande» till eller anvisning om användande av preventiva föremål i fall då enligt vad nyss angivits en användning av sådana föremål borde förhindras. Med en sådan tolkning av stadgandet skulle det alltså icke ens vara tillåtet att offentligen lämna anvisning om användande av preventiva föremål såsom skydd mot smittsamma könssjukdomar. Med hänsyn härtill torde det få anses mycket förklarligt, om stadgandet alltjämt — oavsett innehållet i lagrådets ofta åberopade, år 1926 avgivna yttrande i ämnet — inom läkarkretsar uppfattas såsom ett förbud mot praktiskt taget varje offentligt omnämnande av preventiva föremål. Visserligen har efter tillkomsten av sistnämnda lagrådsyttrande städse såsom skäl emot ändring av preventivlagen anförts, att genom detta yttrande vore klarlagt att preventivlagens bestämmelser icke lade hinder i vägen för en lojal upplysningsverksamhet i ämnet. Enligt min mening kan emellertid lagrådets uttalande icke anses hava avlägsnat den rådande oklarheten beträffande rätta tolkningen av ifrågavarande bestämmelser. Av den nu inkomna framställningen från medicinalstyrelsen framgår i varje fall att preventivlagen alltjämt bland läkarna uppfattas såsom ett hinder mot en nödig och nyttig upplysningsverksamhet. Det synes vid sådant förhållande i hög grad angeläget att lagen undergår sådan ändring att varje tvekan på förevarande punkt undanröjes.

Angående den stora vikten av att en ansvarsfull och på fackkunskap grundad offentlig upplysningsverksamhet rörande de mekaniskt verkande preventivmedlens betydelse i profylaktiskt hänseende kommer till stånd torde jag kunna inskränka mig till en hänvisning till medicinalstyrelsens framställning.

I detta sammanhang må erinras om vad dåvarande departementschefen uttalat vid remissen till lagrådet av det år 1925 upprättade förslaget till ändring av preventivlagen. Det skulle enligt hans mening — i vilken jag instämmer — innebära en märklig inkonsekvens från statsmakternas sida att, då det gällde att realisera stadgandet i 27 § i 1918 års lag angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, av moraliska skäl vidmakthålla förbudet mot upplysning rörande vissa preventivmedel, vilka skilde sig från de av strafflagen tolererade och enligt särskilda bestämmelser för arméns och marinens ungdom påbjudna kemiskt verkande medlen allenast därigenom att de komme till användning vid könsumgänget och hade en mekanisk verkan. Det syntes icke med fog kunna göras gällande att en allmän upplysningsverksamhet rörande angelägenheten av att den som utsatte sig för smittfara begagnade det

senare slaget av profylaktiska medel skulle vara mera undergrävande för sedligheten än en motsvarande upplysningsverksamhet beträffande de förra — kemiskt verkande — medlen.

Såsom medicinalstyrelsen föreslagit torde en ändring av ifrågavarande paragraf kunna genomföras på det sätt, att den del av andra momentet som riktar sig mot yttranden i tal eller skrift, vilka åsyfta att förleda till användande av preventivföremål eller innefatta meddelande av anvisning om sättet för deras begagnande, utgår ur lagrummet. Efter en dylik ändring bliva gärningar av nyss angiven art straffbara under de i paragrafens första moment angivna förutsättningar, d. v. s., beträffande utspridande av skrift, därest denna sårar tukt och sedlighet, samt i fråga om annan gärning, därest den »sårar tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse därav kommer». Därmed vinnes enligt min mening det straffskydd som kan anses erforderligt och önskvärt. Även 1910 års lagutskott — som dock tillstyrkte Kungl. Maj:ts förslag till den nuvarande straffbestämmelsen — medgav, att redan enligt då gällande lag i många eller kanske i de flesta fall straff följde å gärningar av ifrågavarande slag. Det bör i detta sammanhang erinras om att det fall av propaganda för preventivmedel, vilket var den direkta anledningen till preventivlagens tillkomst, redan enligt det vid samma tid gällande stadgandet om straff för tukt och sedlighet sårande gärning — för vilken straffmaximum då var endast sex månaders fängelse — föranledde frihetsstraff.

Den av denna ändring berörda delen av andra momentet i förevarande paragraf innefattar förbud jämväl mot muntlig eller skriftlig propaganda för användande av 'föremål, som är avsett för otuktigt bruk'. Även detta förbud lärer utan olägenhet kunna utgå. Otvivelaktigt torde nämligen dylika åtgärder vara straffbara enligt första momentet i paragrafen.

Beträffande de i det föregående ej behandlade delarna av andra momentet i paragrafen skulle enligt min mening det riktiga vara att jämväl dessa delar finge utgå. I stället borde då i särskild författning meddelas bestämmelser till förhindrande av att försäljning av preventiva medel skedde under anstötliga former. Emellertid har jag funnit mig icke böra för närvarande föreslå någon ändring utöver vad som åsyftas med medicinalstyrelsens framställning. Vad särskilt angår förbudet mot utbjudande till salu av preventivföremål genom utspridande av skrift eller annat tillkännagivande för allmänheten har detsamma visat sig ej utgöra hinder för ett icke anstötligt skriftligt meddelande om saluhållande av preventivföremål. Såsom skydd mot en braskande eller eljest anstötlig reklam för dylika varor lärer stadgandet hava en uppgift att fylla.

Den av medicinalstyrelsen föreslagna ändringen beträffande föremål som äro avsedda för otuktigt bruk synes böra genomföras. Då utställande eller offentligt förevisande av dylikt föremål utan särskild bestämmelse därom kan hänföras under paragrafens första moment, bör emellertid ändringen ske sålunda, att dessa föremål uteslutas ur andra momentet — vilket alltså kommer att avse allenast preventivföremål — samt att i första momentet genom infogande i första punkten av orden 'eller föremål avsett för otuktigt bruk'

stadgas förbud mot utspridande, saluhållande eller utbjudande av föremål av sist angivet slag.»

Vid behandlingen av förevarande förslag i *lagrådet* yttrade regeringsrådet Aschan samt justitieråden Grefberg och Forssman:

»Redan vid tillkomsten av den bestämmelse, vars upphävande nu föreslås, anförde dåvarande departementschefen till statsrådsprotokollet den 20 maj 1910 bland annat *att* icke varje offentlig framställning rörande de preventiva medlen borde förbjudas, *att* i den offentliga undervisningen vid de medicinska läroverken hithörande frågor fortfarande borde få behandlas, *att* även för andra fall ett ovillkorligt förbud måhända ej alltid vore på sin plats, *samt att* han, för att förebygga att förbudet komme att drabba vad han ville benämna fullt legitima framställningar i ämnet, hade tänkt sig bestämmelsens avfattning lämpligen kunna ändras därhän, att framställningar av ifrågavarande slag bleve underkastade förbud endast om de skedde 'under sådana förhållanden, att allmän fara för andras förförelse därav kommer'. Dessa ord inflöto också i lagstadgandet och återfinnas alltjämt däri. När år 1926 en lagändring föreslogs av enahanda innebörd som den nu förevarande, har lagrådet i sitt i remissprotokollet omförmälda utlåtande den 10 maj 1926 — som det vill synas på goda grunder — uttalat att en upplysningsverksamhet — omfattande jämväl de mekaniskt verkande preventivmedlens betydelse i profylaktiskt avseende — vilken, i allvarlig och värdig form och med beaktande av vissa i utlåtandet närmare angivna synpunkter, från auktoritativt håll komme till stånd uteslutande i syfte att förebygga utbredande av könssjukdomar icke torde kunna anses medföra någon 'allmän fara för andras förförelse' och således icke heller komma i strid med preventivlagen; med hänsyn till denna lagrådets åsikt och då å andra sidan den föreslagna lagändringen, såsom lämnande fältet öppet även för en icke auktoritativ och måhända till syfte och form tvivelaktig upplysningsverksamhet å ifrågavarande område, kunde befaras medföra risk för sedeslöshetens befrämjande särskilt bland ungdomen, ansåge sig lagrådet böra avstyrka lagändringen. Slutligen har riksdagens första lagutskott i utlåtanden i ämnet åren 1927, 1929 och 1930 samt så nyligen som år 1933 avstyrkt förslag, åsyftande bland annat sådan lagändring varom nu är fråga, under uttalande att någon tvekan ej längre kunde behöva råda därom att utan hinder av preventivlagen en vidsträckt upplysningsverksamhet kunde anordnas jämväl rörande de mekaniskt verkande preventivmedlens betydelse i kampen mot könssjukdomarna.

Vad sålunda förekommit lärer oförtydbart utmärka att farhågorna för att preventivlagen skulle lägga hinder i vägen för en lojal upplysningsverksamhet i hithörande ämnen icke äro berättigade. Det är vid sådant förhållande ägnat att förvåna att, såsom i ärendet upplyses vara händelsen, preventivlagen alltjämt bland läkarna uppfattas såsom ett hinder mot en nödig och nyttig upplysningsverksamhet. För undanröjande av denna missuppfattning kan emellertid den ifrågasatta lagändringen icke vara nödig.

Utöver vikten av en ansvarsfull och på fackkunskap grundad offentlig upplysningsverksamhet på området har något annat skäl för lagändringen ej åbe-

ropats än nödvändigheten av att undanröja förut berörda ovisshet om bestämmelsens rätta innebörd. Då efter vad förut anförts någon sådan ovisshet icke behöver föreligga samt man svårligen kan överblicka, vilka konsekvenser lagändringen skulle få — i vilket hänseende man måste räkna med att icke önskvärda följder kunna inställa sig — föranlåtas vi att avstyrka vidtagandet av densamma.»

Justitierådet Eklund anförde:

»Jag delar den uppfattning, åt vilken tre ledamöter av lagrådet givit uttryck i sitt i remissprotokollet återgivna yttrande över 1910 års förslag till lagstiftning i ämnet, och lämnar därför nu föreliggande förslag utan anmärkning.»

Departementschefen anför med anledning av uttalandena inom lagrådet:

»Förslaget har av en av lagrådets ledamöter lämnats utan anmärkning. Lagrådets tre övriga ledamöter hava ansett farhågorna för att preventivlagen skulle lägga hinder i vägen för en lojal upplysningsverksamhet i hithörande ämnen icke vara berättigade. Det vore enligt dessa ledamöters mening ägnat att förvåna att preventivlagen alltjämt bland läkarna uppfattades såsom ett hinder mot en nödig och nyttig upplysningsverksamhet; och för undanröjandet av denna missuppfattning kunde den ifrågasatta lagändringen icke vara nödig. Då någon ovisshet om bestämmelsens rätta innebörd icke behövde föreligga samt man svårligen kunde överblicka, vilka konsekvenser lagändringen skulle få — i vilket hänseende man måste räkna med att icke önskvärda följder kunde inställa sig — hava ifrågavarande ledamöter avstyrkt vidtagandet av lagändringen.

Såsom framgår av det sagda är anledningen till avstyrkandet av ändringsförslaget icke den, att en upplysningsverksamhet angående preventivföremålen ansetts olämplig eller onödig. Behovet av en upplysningsverksamhet angående dessa föremåls betydelse torde också numera allmänt vitsordas. De avstyrkande ledamöterna i lagrådet hava emellertid ansett, att preventivlagen icke utgör något hinder mot en nödig och nyttig upplysningsverksamhet i ämnet. Angående frågan huruvida fog finnes för den bland läkarna gängse motsatta uppfattningen har jag vid remissen till lagrådet — under hänvisning till vad som får antagas hava varit avsett vid stadgandets tillkomst — uttalat annan åsikt än nyssnämnda lagrådsledamöter. Jag vidhåller alltjämt, att det måste anses i hög grad önskvärt att lagrummet undergår sådan ändring att varje tvekan på denna punkt undanröjes. Att bibehålla detsamma oförändrat under hänvisning till att det bör tolkas annorlunda än ordalagen närmast giva vid handen och på ett sätt som knappast överensstämmer med dess avsedda innebörd kan icke anses riktigt. Detta särskilt då lagbudet riktar sig även till personer som icke kunna förväntas hava tillgång till de olika mer eller mindre kända källor som innehålla uttalanden om synpunkter vilka ansetts böra beaktas vid tillämpningen.

Gentemot uttalandet att man måste räkna med att icke önskvärda följder av lagändringen kunna inställa sig vill jag framhålla, att straffbestämmelsen i 13 § 1 mom. synes tillfyllest för att stävja olämpliga framställningar i förevarande ämne. Jag hyser således ingen farhåga i detta hänseende.»

Till stöd för de talrika förslag om upphävande eller ändring av den s. k. preventivlagen, som varit föremål för riksdagens prövning, har i främsta rummet framhållits preventivmedlens betydelse särskilt för könssjukdomarnas bekämpande. Därvid har gjorts gällande att lagen lade hinder i vägen för även en lojal upplysningsverksamhet i hithörande ämnen. Förevarande proposition är närmast föranledd av medicinalstyrelsens ovannämnda skrivelse den 9 februari 1934, däri uppgives att på grund av preventivlagen fortfarande bland läkare förefinnes obenägenhet att biträda vid sådan upplysningsverksamhet. Vid sin granskning av propositionen har dock lagrådets majoritet häremot anfört, att ett år 1926 av dåvarande lagrådet avgivet utlåtande ävensom första lagutskottets uttalanden i frågan åren 1927, 1929, 1930 och 1933 syntes oförtydbart utmärka, att farhågorna för att preventivlagen skulle lägga hinder i vägen för lojal upplysningsverksamhet icke äro berättigade. *Utskottet.*

Utskottet vill för sin del framhålla att, när preventivlagen på senare tid varit föremål för behandling, inom utskottet rått enighet därom att å ena sidan en ansvarskännande och lojal upplysningsverksamhet i hithörande ämnen icke borde hindras eller hämmas under det å andra sidan fritt spelrum icke borde lämnas åt en av vinningslystnad eller andra illojala grunder förestavad propaganda för användandet av preventivmedel. Trots denna enighet i sak ha meningarna om lämpligheten av ändring i den nuvarande lagstiftningen skarpt brutit sig. Det har sålunda å ena sidan ansetts att önskemålet att främja den lojala upplysningsverksamheten krävde bifall till de väckta förslagen. Å andra sidan har däremot starkt betonats att dessa förslag, till vilka även propositionen nära ansluter sig, skulle leda till ett lössläppande av den propaganda, som enligt vad nyss nämnts funnits icke önskvärd.

Det synes utskottet med hänsyn till de gemensamma utgångspunkterna för de olika ställningstagandena till ändringsförslagen ligga nära till hands att söka utröna huruvida icke möjlighet finnes att åstadkomma en lagstiftning som tillgodoser de framförda ändringsyrkandena utan att lämna rum för de farhågor som ansetts förenade därmed.

I sitt förenämnda utlåtande år 1926 hade även lagrådet upptagit en dylik tankegång i det lagrådet funnit sig böra pröva möjligheten av en sådan omformulering av preventivlagen att från dess tillämplighet uttryckligen undantoges den enligt 27 § lagen den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar anordnade, av staten kontrollerade upplysningsverksamheten. Lagrådet anförde visserligen i utlåtandet att ur lagteknisk synpunkt hinder mötte för en omformulering av 18 kap. 13 § 2 mom. strafflagen i dylik riktning. Det torde emellertid kunna antagas att de lagtekniska svårigheterna för en lagstiftning — som på samma gång den ger sin sanktion åt den lojala upplysningsverksamheten fortfarande inrymmer erforderliga medel för ingripande mot propaganda i vinningslystet syfte och andra icke önskvärda former av verksamhet för spridning av preventivmedlen — skulle väsentligt minskas om de erforderliga bestämmelserna infördes i en särskild lag.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att förevarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas;

B) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning angående lagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med de av utskottet ovan angivna grunder samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda; samt

C) att de i ämnet väckta motionerna måtte anses besvarade genom utskottets hemställan under A) och B).

Stockholm den 10 april 1934.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman, Anderson* i Hägelåkra, *Bissmark, Larson* i Lerdala, *Norling, Svenson* i Eskhult, *Öhman* och *Heüman;*

från andra kammaren: herrar *Linnér* och *Hedlund* i Östersund, fru *Östlund* samt herrar *Olsson* i Rimforsa, *Olsson* i Mellerud, *Johanson* i Huskvarna, *Berg* och *Gardell* i Stenstu.

Reservation

av herrar *Åkerman* och *Larson* i Lerdala, fru *Östlund* samt herrar *Olsson* i Mellerud och *Berg,* vilka anfört:

På de av departementschefen anförda skäl ha vi ansett, att den del av preventivlagen som enligt medicinalstyrelsens utlåtande alltjämt av läkare anses lägga hinder i vägen för en lojal upplysningsverksamhet bör upphävas. Vi vilja alltså bifalla propositionen härutinnan. Den redaktionella jämkning som propositionen därjämte innebär kan måhända ur vissa synpunkter anses önskvärd. Men då den kan vålla någon tvekan angående lagrummets rätta innebörd yrka vi, att riksdagen måtte antaga den med propositionens lagtext i övrigt likalydande lagtext, som återfinnes i de i utskottets utlåtande omför-

mälda motionerna I: 138 och II: 457 och som framlades redan genom motionerna år 1927 I: 1 av herrar Nothin och Sandler samt II: 6 av herr Engberg. Denna lagtext är jämte övergångsbestämmelse av följande lydelse:

Lag

om ändrad lydelse av 18 kap. 13 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 18 kap. 13 § strafflagen sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 22 juni 1911 (nr 53 s. 4) skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

Sprider någon — — — därav kommer.[1]

Där någon offentligen utställer eller förevisar föremål, som är avsett för otuktigt bruk eller till att förebygga följder av könsumgänge; eller i skrift, som han utsprider, eller eljest genom tillkännagivande för allmänheten till salu utbjuder eller själv eller genom annan till försäljning kringför dylika föremål; varde, ändå att gärningen ej är sådan, som i 1 mom. sägs, dömd efter ty där stadgas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1934.

---

[1] Nuvarande lydelsen.